

Kontrollkäik SA-sse Koeru Hooldekeskus

(1) Õiguskantsleri nõunikud kontrollisid 13.12.2012 etteteatamata SA-t Koeru Hooldekeskus (edaspidi *hooldekeskus*).

Hooldekeskuses osutatakse järgnevaid sotsiaalteenuseid:

- ööpäevaringne erihooldusteenus
- ööpäevaringne erihooldusteenus sügava liitpuudega isikutele
- toetatud elamise teenus
- ajutine hooldusteenus
- täisealiste ööpäevaringne hooldusteenus
- hooldusraviteenus
- rehabilitatsiooniteenus

Kontrollkäigu ajal viibis hooldekeskuses ööpäevaringsel erihooldusteenusel 83 isikut, ööpäevaringsel erihooldusteenusel 5 sügava liitpuudega isikut, hooldusraviteenusel 11 isikut ja täisealiste ööpäevaringsel hooldusteenusel 124 isikut.

Viimane õiguskantsleri kontrollkäik hooldekeskusesse toimus 06.10.2009.¹

(2) Õiguskantsler kontrollis, täites ühtlasi piinamise ning muu julma, ebainimliku või inimväärikust alandava kohtlemise ja karistamise vastase konventsiooni fakultatiivse protokollis artiklis 3 sätestatud riigi ennetusasutuse funktsiooni, kas hooldekeskuses on tagatud teenust saavate isikute põhiõigused ja -vabadused.

(3) Kontrollkäigu kestel külastasid õiguskantsleri nõunikud osakondi, kus osutati ööpäevaringset erihooldusteenust, meditsiiniblokis asuvat eraldusruumi, hooldusravi osakonda ja dementsete osakonda ning vestlesid ringkäigu ajal hooldekeskuse töötajatega. Õiguskantsleri nõunikud pöörasid kõrgendatud tähelepanu eraldusruumi sisustuse ja selle kasutamise õiguspärasusele. Täiendavalt tutvusid nõunikud eraldamise ja muude juhtumite registriga.

(4) Õiguskantsleri seisukoht

Kontrollkäigu tulemusel tuvastas õiguskantsler järgnevad probleemid:

- 1) ööpäevaringse erihooldusteenuse osakonnas suitsuruumi kõrval asuvates tubades elavate isikute tervise kaitse (p 4.1);
- 2) eraldamise registris eraldamise algus- ja lõpuaja ning tekitatud vigastuste märkimata jätmine (p 4.2).

(4.1) Suitsuruum

Ringkäigul hooldekeskuse ööpäevaringse erihooldusteenuse osakondades selgus, et ühes osakonnas asub suitsuruum, milles puudus sundventilatsioon ja ruumi tuulutamine toimus avatud akna kaudu. Suitsuruumis oli tunda tugevat suitsulehka ning seda oli tunda ka osakonnas suitsuruumi läheduses. Märkimist väärrib ka asjaolu, et sama suitsuruumi vahetus läheduses asusid osade ööpäevaringsel erihooldusteenusel viibivate isikute toad.

¹ Kontrollkäigu kokkuvõte on kättesaadav aadressil:

http://oiguskantsler.ee/sites/default/files/field_document2/kontrollkaigu_kokkuvote_koeru_hooldekeskus.pdf.

Tubakasuits avaldab isikute tervisele ebasoovitavat mõju ning ohustab nii aktiivselt suitsetajaid kui ka passiivseid suitsetajaid.² Põhiseaduse (PS) § 28 lõike 1 järgi on igapäevane õigus tervise kaitsele. Õigus tervise kaitsele hõlmab ka seda, et saastatud siseõhk ruumides ei mõjuks isikute tervisele halvasti. Viimasel eesmärgil on seadusandja näinud tubakaseaduse 5. peatüki 2. jaos ette kohad, kus on suitsetamine keelatud või piiratud.³

Tubakaseaduse §-s 29 toodud loetelu, kus on kirjas suitsetamiseks keelatud kohad, on sätestatud lahtise loeteluna. Nimetatud paragrahvi punkti 20 kohaselt on suitsetamine keelatud ka õigusaktis sätestatud muus kohas. Üheks selliseks kohaks on sotsiaalministri 30.06.2009 määruse nr 58 „Tervisekaitseõuded erihoolekandeteenustele ja eraldusruumile“ § 11 lõike 4 järgi erihoolekandeteenuse osutamise ruumid.

Õiguskantsler on seisukohal, et ööpäevaringsel erihooldusteenusel olijatele tuleb tagada teenusel viibides ruumides sisekliima, mis ei kahjustaks nende tervist.

Eelnevast tulenevalt soovitab õiguskantsler SA-I Koeru Hooldekeskus vaadata üle suitsetamise korraldus ööpäevaringse erihooldusteenuse ruumides.

(4.2) Eraldamise registri kanded

Õiguskantsleril on hea meel tõdeda, et hooldekeskus peab ööpäevaringse erihooldusteenuse osas eraldamise registrit, milles on kajastatud andmed eraldatud kliendi nime, eraldamise kuupäeva, kande tegija nime, probleemi sisu, lahenduse ja märkuste kohta. Registrisse ei kanta aga andmeid eraldamise algus- ja lõpuaja ning eraldamise käigus tekkinud vigastuste kohta.

Sotsiaalhoolekande seadusest ei tulene kohustust pidada eraldamise registrit, mis annaks kiire ja üldistatud ülevaate eraldamisega seotud asjaoludest. Seetõttu ei sätesta ka seadus, milliseid andmeid peaks eraldamise register sisaldama. Küll aga on seadusandja sotsiaalhoolekande seaduses kehtestanud nõuded eraldamise protokollide sisule, mis aitab kindlaks teha, kas eraldamine on olnud kooskõlas PS §-ga 20 ning isiku suhtes rakendatud meetmed on olnud kooskõlas PS §-st 11 tuleneva proportsionaalsuse põhimõttega.

Eelnevast tulenevalt nõuab sotsiaalhoolekande seaduse (SHS) § 20² lõike 8 punkt 2, et eraldamise protokollid märgitaks eraldamise algus- ja lõpuajaks. See nõue aitab tagada, et asutuses rakendatav eraldamine toimub õiguspäraselt, sealhulgas SHS § 20² lõikes 6 sätestatud maksimaalset eraldamise kestust silmas pidades. Samuti tuleneb SHS § 20² lõike 8 punktist 6 nõue märkida protokollide teave isikule tekkinud vigastuste kohta. Sellise info dokumenteerimine võimaldab vajadusel välja selgitada, kus ja millise tegevuse käigus on isik kehavigastused saanud. Lisaks aitab eraldamise käigus saadud kehavigastuste kohta käiv teave teenuse osutajal analüüsida toimunud juhtumeid ning võtta edaspidiselt kasutusele meetmed vigastuste vältimiseks.

Selleks, et nii teenuseosutaja ise kui tema tegevuse järele valvavad saaksid võimalikult kiiresti ja efektiivselt ülevaate toimunud eraldamiste ja nende õiguspärasuse osas ehk register täidaks oma eesmärgi, on soovitatav kanda eraldamise registrisse ka eelmärgitud andmed eraldamise

² Tervise Arengu Instituudi trükis „Passiivne ehk kaudne suitsetamine“ (2011). Kättesaadav elektrooniliselt: <http://www.tai.ee/et/valjaanded/trukised-ja-infomaterjalid/download/40>.

³ Tubakaseaduse eelnõu seletuskiri seisuga 20.04.2004, nr 350 SE, kättesaadav arvutivõrgus: http://www.riigikogu.ee/?op=emsplain2&content_type=text/html&page=mgetdoc&itemid=041110026.

algus- ja lõpuaja ning vigastuste kohta. Üldistatud ülevaate saamine tagab võimaluse teavet paremini analüüsida ning seeläbi kaitsta paremini isikute põhiõigusi. Nende andmete kandmist ülevaatlikusse registrisse on pidanud oluliseks ka piinamise ja ebainimliku või alandava kohtlemise või karistamise tõkestamise Euroopa komitee.⁴

Eelnevast tulenevalt **soovitab õiguskantsler SA-l Koeru Hooldekeskus kanda eraldamise registrisse lisaks olemasolevatele andmetele eraldamise algus- ja lõpuajad ning andmed eraldamise käigus tekitatud vigastuste kohta.**

(5) Kokkuvõte

Õiguskantsler teeb kontrollkäigu tulemusel isikute põhiõiguste ja -vabaduste tagamiseks SA-le Koeru Hooldekeskus järgnevad soovitused:

- vaadata üle suitsetamise korraldus ööpäevaringse erihooldusteenuse ruumides
- kanda eraldamise registrisse lisaks olemasolevatele andmetele eraldamise algus- ja lõpuajad ning andmed eraldamise käigus tekitatud vigastuste kohta.

Õiguskantsler palub SA-lt Koeru Hooldekeskus teavet tehtud soovituste täitmise kohta hiljemalt 01.05.2013.

⁴ Piinamise ja ebainimliku või alandava kohtlemise või karistamise tõkestamise Euroopa komitee 8. üldaruanne (CPT/Inf (98) 12), p 50. Kättesaadav elektrooniliselt aadressil <http://www.cpt.coe.int/en/annual/rep-08.htm>.